

תולדות
תשפ"ה
גליון תס"ח
שנה יא

דברי תורה והסידות

י"ל ע"י מכון אהל אברהם
להוצאת ספרי מורינו הרב הנאון ר' אברהם בן ציון ביער שליט"א
רב דשכונת ריב"ל כ"ש

לע"נ אאמו"ר הגה"צ ר' מאיר רפאל

בן רבי ניסן זצ"ל - ג' מנ"א תש"פ לפ"ק

הדרכות.....ב
פניני הפרשה.....ד
סיפור.....ו

קול השיעורים
ממורינו הרב שליט"א
073-371-8218

שמירת התורה והמצוות, ותכליתם שהיא דביקות בהשי"ת, כולם הם נפעלים נשענים ונתמכים על ידי הרצון החזק שיש בלב כל יהודי לעשות רצון אבינו שבשמים. אלא שהרצון הזה מלוכש הוא בכמה עניינים, שהם הרגשים והשגות, וכל העניינים נכללים בשתי היסודות של עבודת ה', והם – אהבה ויראה. ובזה יש חילוקים ושנויים עצומים בין מדריגה למדריגה. שכל אדם שהוא במדריגה יותר גדולה, זוכה להשגה יותר גדולה, שבזה יכול לעבוד את הקב"ה בסוג יותר נעלה של אהבה ויראה.

ולכן ראוי גדולי התורה והחסידות שבכל דור ודור, ללמד את שומעי לקחם, למען ידעו ויכירו בכל אופני היראה והאהבה ודרכי ושבילי השגתם, כדי שיוכלו לטכס עצה לנפשם, לעבוד את בוראם עבודה תמה. וכבר אמר על זה האמורא 'אביי' (ברכות י"ז ע"א) "לעולם יהא אדם ערום ביראה", ופירש רש"י ז"ל: "להערים בכל מיני ערמה ליראת בוראו". והיינו שהשגת יראת שמים אינו דבר פשוט כלל ועיקר, אלא נצטרך לזה הרבה חוכמה ותבונה וערמוניות, פשוטו כמשמעו. וע"כ חובה מוטל עלינו להעמיק ולהתדבק בתורתן של רבותינו תלמידי הבעל שם טוב, למען נדע את המעשה אשר נעשה, ואת המחשבה אשר בה נתבונן, כדי שנוכל לעבוד את בוראנו כראוי וכיאות.

הנה בספר 'אמרי נועם' בפרשתן (עה"פ מכרה כיום את בכורתך ל') נתחדש חידוש גדול בתורת היראה והאהבה, והוא על המאמר המפורסם של רבותינו ז"ל (שבת ל"א ע"א), שדימו את מידת היראה למפתחות חיצוניים, ואת לימוד התורה הקדושה למפתחות פנימיים. ואמרו ז"ל שכמו שמי שיש בידו המפתחות הפנימיים אבל לא הצליח להשיג המפתחות החיצוניים, לא הועיל בזה מאומה. כך מי שזכה ללימוד התורה - 'אי איכא יראת ה' אין וכו'. ואומר ע"ז בעל 'אמרי נועם', שלימוד התורה הוא בחינת אהבה, והיינו שבכדי ללמוד את התורה באהבה יש להקדים את מידת היראה.

והנה הצדיק הגדול הרבי ר' אלימלך זיע"א רמו בלשון הפסוק "ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק", יסוד גדול בעניין השגת היראה והאהבה השלימה. והיינו, שיש יראה הקודמת לאהבה, דאהבה בא מתוך היראה, ויש יראה עליונה הבא מתוך אהבה. והרמו, כי ידוע שמידת אברהם היתה מידת האהבה, ומידת יצחק היתה מידת היראה, ומידת יעקב היתה תפארת, שהיא כלולה מאהבה ויראה. וזהו: 'ואלה תולדות יצחק' - זה מה שנולד ע"י היראה, 'בן אברהם' - היינו אהבה, 'אברהם הוליד את יצחק' - היינו שעל ידי האהבה באים למדריגה יותר נעלה במידת היראה.

ותלמידו הרה"ק בעל 'המאור ושמש' זיע"א, מסביר בפרשתנו את עניינם של שלושת המדריגות הללו, בשפה ברורה ובנעימה. והיינו, שאם יתחיל

האדם לעבוד את בוראו באהבה לחוד, אזי יכול ח"ו ליפול לכמה מידות רעות ומכשולות של היצר הרע. שעל ידי שמחה בלי עול יכול לבוא ח"ו לידי גאווה ולידי שחוק והוללות. ועל כן צריך לעבוד מתחלה ביראה, ולכבוש היצר הרע ביראה. ועל זה טוב אפילו 'ראת העונש', שהאדם מתרחק מן העבירה מחמת מוראו מפני העונשים בגיהנום. ואח"כ מוסיף ה'מאור ושמש', יסוד ועיקר גדול בעניין היראה והאהבה, שכשהאדם מוחזק כבר בתמימות ובעדקות, יבא אח"כ 'ממילא' למדת אהבה! ואח"כ כשאהבת ה' יהיה מושרש בקרבו יגיע לידי 'ראת הרוממות'. וה'מאור ושמש' מסביר את העניינים לגבי מדריגתם של אברהם אבינו ויצחק מחמת הטעם הנ"ל, אבל לגבי אברהם אבינו ע"ה לא היה כן, כי 'אחד היה אברהם', שאברהם אבינו היה אדם גדול ולכן היה יכול להתחיל לעבוד את השי"ת במידת האהבה, ולא חשש שבמידת האהבה לחוד יפול למכשולות ח"ו.

אבל לעומתו קם יצחק אבינו שהבין שצריך ללמד את בני האדם שיתחילו לעבוד תחלה במידת היראה, שלפני הכל יכירו וידעו ש'אית דין ואית דיין' בעולם, שבלי זה עלולים הם ליפול ח"ו לכל רע. וכן אנחנו בניו מחויבים לילך כך – בתחילה ביראה ואח"כ באהבה.

ובדומה לרבו הגדול בעל ה'נועם אלימלך', גם ה'מאור ושמש' מרמזו כל הנ"ל בפסוק "ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק". רק קצת שונה: 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם' – זה היה התולדות

והוולדות של יצחק בן אברהם, שידוע ומפורסם שמדתו היה לעבוד את ה' ביראה, 'אברהם' – היינו מידת אהבה, שע"י היראה בא לידי אהבת ה'. 'אברהם הוליד את יצחק' – אח"כ כשבא כבר למידת אברהם, דהיינו אהבה, אזי הוא מוליד בחינת יצחק, שהוא יראה בשלימות, יראת הרוממות.

וה'מאור ושמש' שילב ג"כ את פירושו של רש"י ז"ל על הפסוק הנ"ל בתוך הרמז. כי הנה, רש"י פירש על תיבות 'אלה תולדות' – 'יעקב ועשו האמורים בפרשה', ולכאורה יש להבין מה בעי רש"י בזה. ועל כן אומר ה'מאור ושמש', שיעקב ועשו מרמזים על היצר הטוב והיצר הרע. ולפי שיש בעולם היצר הרע, לכן יש להתחיל בעבודת ה' דווקא במידת היראה, דאל"כ יכול ליפול בכמה מכשולות ע"י היצר הרע, כאמור.

ואולם רבו בעל הנועם אלימלך זיע"א רמז ברש"י זה, דבר נוסף, והוא שיעקב רמז לרחמים ועשיו רמז לדינים. ורש"י ז"ל בא ללמדנו, שע"י עבודת היראה והאהבה לפי הסדר הזה, זוכים להגביר הרחמים על הדינים, ונתעורר רחמים גדולים על ישראל, אמן.

ויעש להם משתה וכו' דהנה שמעתי מאדמו"ר הרב ממעזבוש זי"ע, כאשר האדם עושה איזה נישואין לבניו משם באה לו פרנסה, ומצאתי רמז לזה בזה הפסוק ויעש להם משתה, דהיינו שעושה חתונה לבניו, ויאכלו וישתו, באה לו פרנסה וכל טוב. אור לשמים

ויעתר זכו'. נקדים לפרש פירוש אדוני אבי זלה"ה על פסוק (תהלים כג,
א) ה' רועי לא אחסר, שאדם הישר מחוייב שיהיה תמיד פחד אלהים
לנגד עיניו לעובדו יתברך, וצריך תמיד להודות לה' על הטובות שמטיב
עמו בכל שעה, בכל מיני טובות נגליים וטובות נעלמים, כמאמר חז"ל
(יומא כב ע"ב) כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמארי סייעיה, ועל זה
היה מתפלל דוד המלך ע"ה שלא יחסר לו תמיד מחשבה זו שה' [הוא]
הרועה אותו מעודו, וזהו ה' רועי לא אחסר התפלל שלא יחסר לו ה'
רועי, ודפח"ח ויראת שמים. ועל דרך זה ויעתר יצחק לה' ומה היה
תפלתו, לה' לנוכח אשתו כנ"ל שיהיה תמיד נגד עיני כנסי, ה' נוכח

עיניהם: זרע קודש פרשת תולדות

הלבישה על ידיו ועל חלקת צואריו (נז טז) כידוע היה הרה"ק רבי צבי
אלימלך מדינוב בעל בני יששכר זי"ע לוחם נגד שינויי מלבושים כרבו
הרה"ק הרבי ר' מענדעל"ע מרימנוב זי"ע פעם שבת עם מחותנו הרה"ק
רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע בעל עטרת צבי בשולחן שבת ניגש סוחר
אחד לצדיקים והושיט את ידו לאמירת לחיים הסוחר היה לבוש חולצה
עם צווארון ומטפחת כעין עניבה שנחשבו כלבוש מודרני כאשר הלה
הרכין עצמו כלפי הצדיקים משך לו הבני יששכר בצווארון ובמטפחת
כאומר בשביל מה אלו, פנה אליו העטרת צבי מחותני יקירי, מעין לכם
שהאבות הקדושים לא הלכו כך, נכח שם בנו של הבני יששכר רבי דוד
לימים בעל צמח דוד וממלא מקומו בדינוב שהיה עדיין ילד קטן נענה

ואמר אבא ידוע לי מקור בתורה שהאבות לא הלכו ככה ביקשו אביו לומר פתח הינוקא פיו בחכמה בתורה פרשת תולדות נאמר שרבקה הלבישה את עורות גדיי העזים על ידי יעקב ועל חלקת צוואריו אם היה לו ליעקב צווארון ומטפחת לשם מה הלבישה לו את עורות העזים על צוואריו הייתה יכולה להרים לו את הצווארון והמטפחת אלא מה אבותינו הקדושים לא הלכו ככה נהגו הצדיקים מחריפותו וברחו רבנן, (עשר צחצחות מערכת ח' אות ל')

אלה תולדות יצחק בן אברהם (בראשית כה יט). עיקר השמחה, כשהיא באה לאדם משום שהוא בוטח בחסדי השי"ת. ועיקר הבטחה שמרגיש עצמו כבן המונח על זרועות אביו. וזה מאמה"כ (הושע יא ג) ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועותיו. והבחינה למדת הבטחון הוא כשמביא שמחה, וכל בטחון שאינו גורם שמחה אינו בטחון. נמצא יסוד השמחה הוא הבטחון, ופרי הבטחון הוא השמחה. וזה ענין אלה תולדות יצחק בן אברהם (בראשית כה יט). יצחק רמז לשמחה, הסימן לשמחה אמיתית שיש בה עבודת יוצר הכל, כשהוא בן אברהם, כשנולדה ממדת הבטחון בחסדי השי"ת, שמאמין בהשי"ת שהכל לטובה והכל צדקה וחסד ממנו ית'. והיא דרגת אברהם כמו"ד והאמין בה' ויחשבה לו צדקה (בראשית טו ו). ואח"כ נולד לו יצחק. אבל אם אינה על יסוד הבטחון יכול להיות אשר שמחתו מסיבה חיצונית, כגון מאיזה דבר גשמי, והיא שמחה התלוי בדבר, בטל דבר בטלה השמחה. אבל דבר רוחני הוא

נצחי. וזה המשך הכתוב אברהם הוליד את יצחק, ולכאורה הוא כפל לשון. אך בא לרמז כי פרי הבטחון הוא השמחה, כי סימן הבטחון האמיתי הוא כשמוליד שמחה. כי האדם יכול להטעות את עצמו וידמה בנפשו שכבר יש לו בטחון, ואח"כ כשאינו רואה כי ישועתו קרובה, הוא מתרשל בבטחונו ומתחרט, מדוע לא עשיתי כך או כך, וזה סימן שלא הי' לו בטחון אמיתי. אבל כשהוא שמח ע"י הבטחון עצמו, אף כשאינו רואה ישועתו זה הבטחון האמיתי. ואז אף כשאינו נושע מבוקשו הפרטי, אבל כיון שאינו מתחרט על בטחונו, הרי הרויח שמחתו, שהרי תכלית מבוקשו היא השמחה והנחת רוח. וזה מאה"כ (תהילים כח ז) בו בטח לבי ונעזרתי. ומהו העזר, ויעלוז לבי. (עבודת פנים עמ' מ"ד)

הלכה

שאלה: כהן שאינו מתענה האם יעלה לתורה בתענית?

תשובה: כתב בהגה סימן קל"ה סעיף ה'. אם הכהן אינו מתענה אז טוב שילך הכהן מבית הכנסת. וכן כתב הלבוש. והא דכתב רמ"א וטוב שילך הכהן מבית הכנסת. משום דבבית יוסף כתב כיון שידוע שאין הכל מתענים באותם שלש תעניות שהם בה"ב אתו למימר שמפני שלא התענה לא עלה ולא מפני שהוא חלל, ומהרי"ק כתב דאפילו באותם שלש תעניות צריך הכהן לצאת, ועל כן כתב רמ"א ז"ל וטוב שילך וכו' כדי לצאת אליבא דכולי עלמא.

וגם הבית יוסף לא התיר לישאר הכהן בבית הכנסת אלא דוקא באלו התעניות של בה"ב משום דאין הכל מתענין אבל בתענית צבור גם

המחבר ז"ל פסק שצריך לצאת מבית הכנסת והיינו בשאין שם כהן
אלא זה שאינו מתענה אבל אם יש שם כהן אחר שמתענה אין צריך
לצאת לכולי עלמא אלא רק יתן ידיעה שלא יקראו לו. שערי אפרים
שער א' אות י"א, משנה ברורה אות ח"י: כף החיים על או"ח סימן
קלה

**שאלה: מקום שנהגו לעלות לתורה בשבת בראשית מי שנודב מעות
במקום כהן האם נוהגים כדין?**

תשובה:

כתב בכף החיים על או"ח סימן קלה סק' [יד]

כתב מהר"י קולון בשורש ט' על קהל שהיו נוהגין שבשבת בראשית
היה אחד מהקהל מתנדב מעות לצורך בית הכנסת כדי שיקרא ראשון
בהתחלת התורה, וגם נהגו שאם יש שם כהן הוא קונה אותה מצוה
או מוחל על כבודו ויוצא מבית הכנסת יעו"ש, והביאו בית יוסף ומגן
אברהם ס"ק ז'.

אמנם הבית יוסף שם חלק עליו וכתב דאם הכהן מוחל על כבודו כדי
שיקיימו הצבור מנהגם אין צריך לצאת,

ועיין שם שהביא סמוכות לזה מהגמרא וכתב דלא מצינו שצריך הכהן
לצאת חוץ לבית הכנסת אלא דוקא גבי נשיאות כפים משום שיש בה
ג' עשה ואף גם זאת דוקא באם אמרו לעלות וכמ"ש בסימן קכ"ח
יעו"ש, והסכים לדבריו הפרי חדש אות ג'. וכן כתב הברכי יוסף אות
ח' בשם מהר"ש שער אריה בכ"י דיש נוהגים שביום שבעות רב

המקום קורא במקום הכהן לכבוד התורה ואין צריך לצאת הכהן ואומר בפירוש הש"ץ יעמוד הרב וכו' עכ"ל. וכן כתב הגאון מהר"ש קלוגר בסוף ספר סת"ם בקונטרס פרט ועוללות בהשמטות להלכות ספר תורה דף פ"ו ע"א שנוהגים האשכנזים בארץ ישראל שקורין ישראל במקום כהן ולפעמים אומר החזן אף על פי שיש כאן כהן משום שמצוי אצלם בכל פעם אורחים שצריכים להעלותם לספר תורה ומסתמא מוחלים להם הכהנים דכיון שידוע שהוא דוקא משום כבוד האורחים ליכא חשש משום דליתו לאנצויי דהא בזמן דליכא אורחים אינם מוחלים וכו' ועוד דגדול כבוד הבריות וכו' כיון שהדרך הוא להעלות האורחים לספר תורה יעוש"ב, והביאו ידידינו הרב ארץ חיים נר"ו בסימן זה :

סיפור

מעשה בגביר אחד בירושלים מר אורנשטיין אשר על שמו הוקדשו בתי אורנשטיין במרכז ירושלים שהיה שוכן כבוד בקצה שכונת מאה שערים סמוך לשער שכם והיה נתבע ונותן בעין יפה לכל דבר מצוה פעם אחת בא אליו עני אחד ולו בת בוגרת שלא היה לאל ידו להשיאה ובידו מכתבי המלצה מגאוני הדור העני חשב שהעשיר יתן לו איזה סכום לסייעו לצרכי החתונה אולם התפלא מאד לשמוע מהגביר שהוא מוכן לשלם לו כל צרכי החתונה ואחר שהעני נקב בסכום הדרוש לזה עמד הגביר ושילם לו את הכל ראה הגביר שהעני עומד ומשתומם מכל זה רצה לעודדו ואמר לו שמע נא אני נותן לך את כל זה בתנאי שתזמין אותי לחתונה צחק העני ואמר בודאי שאזמינך לחתונה הרי כל החתונה היא בזכות נדבת לבך יצא והתחיל בהכנות לצרכי החופה וכשהכל היה מוכן

ומזומן יצא אבי הכלה לאולם הנישואין בשמחה ובשירים בתוף ובכינור אך למרבית הפלא שכח להזמין את הגביר העשיר כשעמדו החתן והכלה מתחת לחופה לפתע נזכר ששכח להזמין את הגביר מרוב טרדותיו והצטער על כך מאד ואז הבריק במוחו רעיון דפק על השולחן וביקש סליחה מקהל המוזמנים ואנשי התזמורת וכה אמר רבותי כל צרכי החתונה הזאת באו הודות לנדבת לבו של הגביר מר אורנשטיין ואני מצטער להודיע שדוקא אותו שכחתי להזמין לחתונה אנא בואו עמי ונלך יחדיו אל ביתו להזמינו הקהל נאות לצאת ביחד לביתו של העשיר והנה באותה שעה אירע דבר נורא בביתו של העשיר הגיעו שודדים ערבים ובאיומי אקדח דרשו שיתן להם את כל כספו הוא פתח להם את הכספת ונטלו את כל מה שבתוכה והניחום על השולחן אך הם דרשו עוד ועוד ומכיון שלא נענה לרצונם כפתוהו בחבלים וקשרוהו בכרעי המטה וכן עשו לאשתו והמשיכו להשמיע דברי איומים אם לא יתן להם את כל כספו ותכשיטי רעיתו בתוך כדי כך הגיע אבי הכלה עם התזמורת וקהל המוזמנים לחתונה סמוך לביתו של הגביר וכשמוע השודדים את קול הרעש מיד נשאו את רגליהם וברחו בהשאירם את כל הכסף והתכשיטים על השולחן ונסו במהרה לנפשותם הגיעו כל הפמליא לבית העשיר והופתעו לראות אותו ואת אשתו כפותים לכרעי המטה מיד שחררו אותם מכבליהם והגביר סיפר להם את כל הקורות אותו ואמר שאלמלא באו לכאן כפסע היה בינו ובין המות ורק בזכותם נשארו בחיים על כל רכושם צדקה תציל ממות.